

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 Stockholm

Ny dataskyddslag (SOU 2017:39)

(Ju2017/04264/L6)

Kammarrätten har följande synpunkter på förslagen i betänkandet.

Behandling av personuppgifter utanför dataskyddsförordningens tillämpningsområde

I förslaget till dataskyddslag föreslås att dataskyddsförordningen och dataskyddslagen i tillämpliga delar ska gälla även i verksamhet utanför unionsrättens tillämpningsområde (1 kap. 2 § dataskyddslagen). Utredningen påpekar att det är oklart exakt vilka verksamheter som faller utanför unionens tillämpningsområde (s. 91) samt anger några exempel på när bestämmelserna i dataskyddsförordningen inte kan tillämpas i verksamhet som ligger utanför unionsrätten. Slutsatsen dras att det i varje enskilt fall får göras en bedömning av om förordningens bestämmelser går att tillämpa (s. 92 f.). Hänvisningen till förordningen i den nu aktuella bestämmelsen föreslås, till skillnad från hänvisningar i övriga bestämmelser, vara statisk. Kammarrätten konstaterar att bestämmelsen kan förutses bli svår att tillämpa, vilket möjligen kan underlättas om ytterligare exempel kan ges i förarbetena.

Barns samtycke som rättslig grund

Enligt EU:s dataskyddsförordning gäller en åldersgräns på 16 år för att ett barn ska kunna samtycka till att ta del av informationssamhällets tjänster, men det ges en möjlighet för medlemsländerna att bestämma en lägre åldersgräns, dock lägst 13 år. Kammarrätten kan konstatera att utredningens förslag om en åldersgräns på 13 år för att ett barn ska kunna samtycka till att ta del av informationssamhällets tjänster är lågt satt i jämförelse med att åldersgränsen i annan svensk lagstiftning för barns samtycke och möjlighet att agera i rättsliga och andra sammanhang ofta har satts till lägst 15 år. Kammarrätten anser mot denna bakgrund att det bör ytterligare övervägas om åldersgränsen även i detta sammanhang bör bestämmas till 15 år. Som utredningen framhåller är det av stor vikt med harmonisering med andra EU-länder. Om flera andra länder väljer att tillämpa ”standardåldersgränsen” på 16 år anser kammarrätten att den ska gälla även i Sverige.

I 2 kap. 2 § sista meningen i förslaget till dataskyddslag bör uttrycket ”den person som har föräldraansvar” ändras till ”barnets vårdnadshavare”.

Personnummer och samordningsnummer

Kammarrätten instämmer i utredningens förslag att det är motiverat med en särreglering av personnummer och samordningsnummer i dataskyddslagen motsvarande nuvarande reglering i 22 § PUL. Som utredningen redogör för behöver 22 § PUL inte tillämpas vid sådan behandling av personuppgifter i ostrukturerat material som avses i 5 a § PUL. Det saknas överväganden om det är ett undantag som fortsatt bör gälla avseende personnummer och samordningsnummer och i sådant fall om det är i överensstämmelse med dataskyddsförordningen att ha en sådan bestämmelse i nationell rätt.

Begränsningar av vissa rättigheter och skyldigheter i dataskyddsförordningen

Kammarrätten instämmer i utredningens förslag att den registrerades rätt enligt artikel 21 dataskyddsförordningen att göra invändningar vid behandling som sker med ett berättigat intresse som rättslig grund inte bör begränsas. Det är en fråga som enligt 8 kap. 2 § dataskyddslagen kan bli föremål för prövning hos förvaltningsdomstol. Det är en nyhet i förhållande till vad som gäller idag och det skulle vara bra om det i förarbetena kan ges exempel på vad som kan utgöra tvingande berättigade skäl som kan anses väga tyngre än den registrerades intressen.

Processuella frågor

Kammarrätten anser att utredningens förslag till reglering med anledning av förordningens bestämmelser om dröjsmålstalan bör övervägas ytterligare. Den ordning som föreslås i 6 kap. 5 § och 8 kap. 3 § dataskyddslagen framstår som onödigt komplicerad. Jämförelsen med 12 § i förslaget till ny förvaltningslag haltar. Tillsynsmyndigheten har i grunden ett annat uppdrag än förvaltningsmyndigheter som regel har. Det är exempelvis inte självklart att den som klagat får överklaga ett avslagsbeslut. Den föreslagna ordningen för dröjsmålstalan framstår i det ljuset som överdimensionerad. Förvaltningslagen kommer att gälla även för tillsynsmyndighetens verksamhet. I den praktiska tillämpningen kan det förutses bli svårt såväl för enskilda klagande som för tillsynsmyndigheten och domstolarna att överblicka hur bestämmelserna förhåller sig till varandra. I de fortsatta övervägandena kan en utgångspunkt vara att närmare analysera omfattningen och innebörden av den rätt till information om hur utredningen fortskrider som förordningens artikel 57.1 f) ger den registrerade.

Behovet av de föreslagna bestämmelserna om kommunikation i 6 kap. 3 § dataskyddslagen ifrågasätts. Motsvarande bestämmelser finns i förslaget till ny förvaltningslag och borde vara tillräckliga.

Den föreslagna bestämmelsen om delgivning i 6 kap. 4 § dataskyddslagen bör enligt kammarrättens mening kunna kortas så att endast första meningen står kvar. Det framstår som onödigt att tynga lagen med särskilda bestämmelser om när stämmingsmannadelgivning och liknande får användas.

Förordningen kräver att tillsynsmyndigheten får tillträde till personuppgiftsansvarigas lokaler och utrustning i överensstämmelse med medlemsstaternas nationella processrätt (artikel 58 1.f). Kammarrätten delar inte utredningens uppfattning att det inte behövs några bestämmelser som ger tillsynsmyndigheten

möjlighet att tillgripa tvångsmedel för att genomdriva sådant tillträde. Det bör utredas vidare vilka processuella bestämmelser som behövs för att förordningens krav ska uppfyllas i detta avseende.

Att tillsynsmyndigheten ska ha möjlighet att delta i rättsliga förfaranden för att verkställa bestämmelserna i förordningen framgår av artikel 58.5 i förordningen. Utredningen föreslår med anledning av detta en bestämmelse i 6 kap. 2 § dataskyddslagen som förefaller ha ett snävare tillämpningsområde än artikeln ger uttryck för. Den föreslagna bestämmelsen blir tillämplig endast i den situationen att tillsynsmyndigheten finner skäl att ifrågasätta giltigheten av en unionsrättsakt som påverkar tillämpningen av förordningen. Skälen för den utformningen är oklara. Utredningen hänvisar till en dom i EU-domstolen som ger exempel på vad artikeln kan kräva av nationell lagstiftning, men förklarar enligt kammarrättens mening inte varför bestämmelsen i dataskyddslagen inte bör ges en utformning som är mer lik den öppet skrivna bestämmelsen i artikeln. Ytterligare överväganden bör ske i denna fråga.

Kammarrätten noterar att utredningen överläter åt domstolarna att ta ställning till om den registrerade har rätt att överklaga tillsynsmyndighetens beslut att inte vidta någon åtgärd med anledning av ett överklagande (s. 327 f.).

Enligt förordningen ska den registrerade ha rätt att ge en organisation av visst slag i uppdrag att för den registrerades räkning klaga hos tillsynsmyndigheten och utöva sin rätt till effektiva rättsmedel (artikel 80.1). Kammarrätten instämmer i utredningens uppfattning att rättsläget i Sverige idag är sådant att juridiska personer kan företräda enskilda i förvaltningsärenden men inte i domstol. Rätten till effektiva rättsmedel utövas i domstol. Kammarrätten anser därför till skillnad från utredningen att förordningen kräver att särskilda bestämmelser införs i svensk rätt som ger möjlighet för den registrerade att företrädas av organisation även i domstol. Den möjlighet som enligt gällande rätt finns att ge fullmakt åt en företrädare för en organisation uppfyller enligt kammarrättens mening inte de krav förordningen ställer.

Vad gäller parallella domstolsförfaranden instämmer kammarrätten i att svensk förvaltningsprocessrätt f.n. inte medger att en domstol förklarar sig obehörig att handlägga ett mål på den grunden att det vid en utländsk domstol förekommer ett mål som rör samma sakfråga. Utredningens slutsats att bestämmelsen i artikel 81.3 i förordningen inte påkallar lagstiftningsåtgärder framstår dock som tveksam. Om förfaranden om samma sakfråga inleds först i en annan stat och sedan i svensk domstol förefaller förordningen ge den svenska domstolen rätt att förklara sig obehörig förutsatt att domstolen i den andra staten är behörig att pröva förfarandena och den andra statens lagstiftning tillåter förening av dessa. Det kan behövas kompletterande svenska bestämmelser för en sådan situation liksom för den situation som kan uppkomma om en utländsk domstol förklarar sig obehörig att pröva förfaranden om samma sakfråga som först inleddes i svensk domstol.

Detta yttrande har föredragits och beslutats av kammarrättslagmannen Gertrud Forkman, kammarrättsråden Birgitta Henriksson och Katarina Dunnington samt tf. kammarrättsassessorn Emelie Liljeberg.

Gertrud Forkman

Birgitta Henriksson

Katarina Dunnington

Emelie Liljeberg